

# KÜLÖNFÉLÉK

**EGYHÁZMŰVÉSZETI TANFOLYAMOK.** Az Orsz. Iparművészeti Társulat választmánya elhatározta, hogy az idén, a nyár folyamán Fieber Henrik egyházművészeti min. előadónak közreműködésével két egyházművészeti tanfolyamot is rendez. Egyiket az esztergomi lelkészkedő papság, a másikat apácák számára. E tanfolyamoknak az a céljuk, hogy a hallgatók esztétikai, művészeti és technikai ismereteit mélyítsék, a hazai művészi erővel megismertessék s ezzel a művészet körébe tartozó tárgyak beszerzésekor, valamint azok készítésekor helyes ítéletre képesítsék őket. A tanfolyam fővédőségét Vaszary Kólos hercegprimás vállalta el.

**NÉPMŰVÉSZET A SZÉKESFŐVÁROSI ISKOLÁKBAN.** A székesfővárosi tanács az Orsz. M. Iparművészeti Társulat előterjesztésére elhatározta, hogy leányiskolái részére nagyobb mennyiségű népművészeti hímzéseket vásárol meg azzal a céllal, hogy azokat váltakozva kifüggeszteti az osztályok falán. Ezzel az intézkedésével a Tanács a leányok kézimunkatanításába a magyar népművészet formakincsét akarja belevinni s általában a leányok ízlésére nemestőleg hatni. Az iskolák részére szükséges sorozatoknak az Orsz. M. Iparművészeti Társulat népművészeti gyűjteményéből való kiválogatásával a Tanács Ágotai Lajos, Györgyi Kálmán és Dorog-sághy Dénesné szakfelügyelőket bízta meg.

**LIONARDO DA VINCI FLORÁJA** néhány hét óta látható az Orsz. M. Iparművészeti Társulat bazárjában. Olvasóink bizonyára emlékeznek a heves tollharcra, amelyet Bode, a berlini Friedrich-Museum igazgatója, ébresztett azzal, hogy 180.000 márkáért megvette Lionardo-nak tulajdonított színes viaszszobrot, amelyet sokan ügyes hamisítványnak tartanak. A német császár ugyan Bode mellé állt, de ezzel nem némította el a kételkedők tekintélyes seregét. Bármint legyen, való igaz, hogy a színes viaszszobor igen szép, amit Bode támadói közül is sokan elismernek. Az iparművészeti múzeumban levő szobor hű másolata a berlini múzeum birtokában levő eredetinek s azzal nemcsak formája, hanem anyaga és színe is egészen megegyez.

**AZ AMERIKAI INDIÁN NŐK FONOTT KOSARAL.** Az indián nők jellemző népművészete pusztulóban van, s egyes amerikai műbarátok egyesületet alapítottak, melynek célja, hogy a kivesző technikát megmentsék a feledéstől. Eme érdekes népművészeti specialitásról érdemes néhány szóban megemlékeznünk, hogy a — minálunk legalább — alig ismert technika nehézségeiről némi fogalmat alkothassunk. A kosár, melyet ősidőktől fogva főzésre használtak az indiánok, mert fonása oly sűrű volt, hogy

a vizet át nem bocsátotta: jóformán az egyetlen háztartási eszközt képviselte náluk. Régen belsejét agyaggal tapasztották ki s ebbe az edénybe tették a vizet s a megfőzendő ételt; a vizet pedig úgy forralták fel benne, hogy izzó köveket dobtak az edénybe. A díszesebb kosárfonások, melyeken egy indián nő sokszor élete végéig dolgozott a maga gyönyörűségére, a mocsarakban termő különös fajta fűből készültek, melynek a festése — ásványi festőanyaggal — egy ma is titkolt eljárás szerint sokszor évekig tartott. A rendkívül sűrű fonás is évek munkáját igényli. Természetes, hogy ma — amikor ez a művészet kiveszőben s régi tárgyak alig kaphatók, mert azokat készítőjük halálával elégették, hogy az a túlvilágban is gyönyörködhessek művében — ezeknek árai is igen magasak, úgy hogy egy jó kosárért 1000—4000 koronát nem sajnálnak a gyűjtők.

**ÚJ MÁRVÁNYANYAG.** Németországban új márvánnyal kísérletezik egy feltaláló. Anyaga: szénhamu, melyből különféle anyagok, savak és festékek hozzáadásával a gránitnál keményebb és ellentállóbb márványt készít. Ugyanebből az anyagból más eljárással, mely azonban szintén igen egyszerű és olcsó, kaucsukot képes előállítani, melyet gyalulni, fűrészelni és főzni lehet, tehát a fát is pótolhatja.

**A MODERN ÜVEG.** Az üveg anyagszerű díszítésének kérdése, mely annyi érdekes kísérletnek volt forrása az elmúlt évtizedekben, úgy látszik, nyugvópontra jutott. Emlékszünk még Behrens, Köppling, Rippl-Rónai szeszélyes formáira, melyeknek eredetét a velencei régi üvegek kezelési módjában kell keresnünk, abban a felfogásban, mely az üveget nyúlós, tehát a fűvás által idomítandó anyagnak tekintik s a díszítő formákat ezen elvből kiindulva állapítja meg. Ezek a művészek többé-kevésbé számot vetettek az üvegnek egy igen lényeges tulajdonságával: az átlátszósággal. Ebben a tekintetben ellentétes irányban haladt Tiffany, akinek üvegei — minden megvesztegető színpompájuk mellett — fémfényükkel, átlátszatlan anyagukkal ellentmondanak az üveg sajátosságainak. Gallé-nak szindús „marqueterie sous verre”-je eléggé ismeretes, úgy hogy erre itt csak utalunk, mint a modern üvegekészítés egy jelentős és művészi tartalommal gazdag nyilvánulására. Mindezek a törekvések csak igen kis részben számolnak a szilárd halmazállapotú üvegnek tulajdonságaival és átlátszóságával. Pedig a rideg üvegnek díszítése metszés, csiszolás, maratás, festés, aranyozással épp oly jogosult s művészi szempontokból kifogásolhatatlan, mint a velenceieknek elve, mely szerint a díszítés és alakításnál a láng játssza a főszerepet. Más, de nem kevésbé üvegstilust kapunk, ha a régi, csak csiszolt, festett, aranyozott üvegeknek anyagszerű technikáját frissítjük fel. Ma ezen irányban folynak a kísérletek, s mondhatjuk, hogy ma, amikor a használati tárgyaktól — az üvegtől is — megkivánjuk, hogy használhatók is legyenek, ennek az elvnek nagyobb a jogosultsága mint a velencei eljárásokon felépült modern kísérleteknek, melyek minden bizarr szépségük mellett sokszor hihetetlenül törekeny alkotásaikkal eleve kizárták a használhatóságot.

# KIÁLLÍTÁSOK

**IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK.** Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat újabban megállapított ezidei munkaprogramja szerint a Társulat az év folyamán több nagyobb szabású kiállítást rendez. A japán kiállítás után hozzáfog az újabban beszerzett népművészeti tárgyakból egybeállítandó kiállításnak rendezéséhez, amelyen az iparművészeti iskola tulajdonában levő népművészeti rajzok tartalmas sorozatát is ki fogják állítani. Később a „Terítés művészete” címmel rendez kiállítást, mely két csoportból áll: a műkedvelő és a hivatásos terítés csoportjából. Az előbbi keretében főúri, polgári és népi terített asztalokat mutatnak majd be, a másik csoportban fogadások, vendéglősök terítenei menyegzői, bankett és egyéb alkalmi asztalokat. Augusztus havában a Társulat Kassán, a kereskedelmi és iparkamarával karöltve rendez iparművészeti kiállítást a kassai, valamint a kamara területére tartozó iparosság bevonásával. Ősszel a M. Kir. Technológiai Múzeumban a múzeum igazgatóságának közreműködésével rendez a Társulat lakásberendezési kiállítást, amelyen 3—4 teljesen berendezett lakás keretében a hazai lakásberendező ipar fejlettségét és versenyképességét akarja bemutatni.

**KELETÁZSIAI MÚZEUM KÖLNEN.** Ez idő szerint Fischer Adolf, kölni tanár a legnagyobb keletázsiai gyűjteménynek tulajdonosa. Gyűjteményét azzal a kikötéssel adományozta Köln városának, hogy annak külön épületet emeljenek. Ezen épületnek zárkóleteli ünnepe folyt le í. é. januárjában Kölnben. A múzeum, mely ilyenformán egy embernek ritka áldozatkészsége folytán létesült, 1913-ban nyílik meg s nagy és válogatott anyagával beigazolja majd a laikus közönség előtt is, hogy a keletázsiai kultúra — bár más úton haladt mint az európai — fejlettség tekintetében a mienkkel kiállja a versenyt. A múzeum egyébiránt az első Európában, mely ilyen szorosan körülhatárolt anyagkörből veszi gyűjtésének anyagát.

**A NÉMET IPARMŰVÉSZET PARISBAN** címmel Dr. Lázár Béla tanár febr. 16-án igen érdekes előadást tartott a M. É. Sz. helyiségében, amelyen vázolta a müncheniek tavalyi kiállításának hatását és a tanulságokat, amiket a franciák abból levonnak. Az előadó beszámolt a párisi Université populaire egy előadásáról, melyet Alphonse Agache tartott a müncheni iparművészetnek a legutóbbi Salon d'Automne-ban való szerepléséről. Előadása végén Lázár dr. felvetette eszméjét egy kiállításnak, melyet magyar művészeknek kellene 1912-ben rendezni a Salon d'Automne-ban s pedig úgy, hogy legkiválóbb modern festőművészeink alkotásaikat művésziesen megoldott szobákban mutatná be. Nézete szerint Lechner Ödön és fiatal gárdája volna hívatott a magyar jelle-

gűeknek gondolt szobáknak és installációnak megtervezésére. E kiállítás kérdésének megbeszélését a M. É. Sz. külön értekezlet napirendjére tűzi ki.

**A TOKIÓI VILÁGKIÁLLÍTÁS** előkészítő munkálatait, melyet 1917-re terveznek, ez év folyamán megkezdik. Körülbelül hasonló terjedelemben tervezik, mint a milyen a múlt évi brüsszeli nemzetközi kiállítás volt. Hirayama Seishint nevezték ki a kiállítás elnökévé, aki ezen a téren gazdag tapasztalatokat szerzett Európában. 1878-tól 1900-ig Párisban élt, 1901-ben tagja lett az ötödik japán iparkiallítási bizottságnak, 1904-ben részt vett a st-louisi, a múlt évben pedig a londoni angol-japán kiállításon. Ő szervezi az ideit turini kiállítás japán osztályát is. π.

# PÁLYÁZATOK

**ELDÖLT PÁLYÁZAT.** Az Országos Magyar Iparművészeti Társulat bíráló-bizottsága február 13-án tartott ülésén döntött a vászonból és lendamasztból szőtt abroszok, asztalkendők és törülközők mintáira kiírt pályázatról. Beérkezett 60 pályázótól összesen 66 pályamunka. A bizottság kimondotta, hogy az első díjra Meyer Antal tanár művét érdemesnek tartja, minthogy azonban nem felelt meg a feltételek ama pontjának, hogy az abrosznak és asztalkendőnek mind a négy szélén szegélydíszítménye legyen, a díjazásnál mellőzte. Így ezután a 400 koronás első díjat Örkényi István és Szendrői Dezső iparművészeknek, a 200 koronás második díjat Schulek Ilona rajztanítónőnek ítélte oda, továbbá megvásárolta 200 koronáért Meyer Antal tanár, 100 koronáért pedig Lakatos Artur tanár, Pesthy Margit rajztanítónő, Járó Imre és Bárány Nándor iparművészek pályamunkáit. A bizottság örömmel állapította meg, hogy a pályázat úgy a pályamunkák számát, mint művészi színvonalát tekintve, teljes sikerrel járt. A pályaművek február 15-étől kezdve e hó végéig láthatók voltak a m. kir. iparművészeti iskola I. emeleti folyosóján. Örömmel jegyezzük föl, hogy ez alkalommal Wein Károly úr, a késmárki szövőgyár tulajdonosa, megvalósítás végett három pályaművet vett meg és pedig Tar Antalét, Gál Ferencét és Thalmayer Idáét.

**Harcoljunk a kontár művészet, nem pedig olyan művészeti alkotások ellen, melyek más szellemi áramlatok kifejezői mint aminőknek éppen e percben hódolunk. Különbösen is helyhez kötött irányzatok előbb-utóbb úgyis letűnnek, hogy másoknak, újaknak engedjék át a teret.**  
E. UTITZ.



107.

107. MAC KINLEY SZOBRA  
PHILADELPHIÁBAN.

STATUE DU PRÉSIDENT MAC KINLEY  
À PHILADELPHIE.





108. KÖNYVTÁMASZTÓ BRONZBÓL.  
TERVEZTE HOLSTEIN REZSŐ.

108.

FIGURINES  
DE BRONZE.



109. A PHILADELPHIAI  
MAC KINLEY SZOBOR TALAPZATÁN  
LEVŐ SZOBOR-CSOPORTOZAT.

109.

GROUPE ORNANT LE SOCLE  
DE LA STATUE DE MAC KINLEY.



110.

110. „ZSARNOKSÁG“. EREDETÍJE A NEW-YORKI METROPOLITAN MUZEUMBAN VAN.

GROUPE REPRÉSENTANT LE DESPOTISME AU METROPOLITAN MUSEUM DE NEW-YORK.





111.



112.

111-112. A NEW-YORKI ASTOR SZÁLLÓ  
(CLINTON ÉS RUSSEL ÉPÍTÉSZEK)  
NAGY TÁNCTERMÉNEK KARZATÁN LEVŐ  
MÁRVÁNSZOBROK.

GROUPES DES MARBRE  
SUR L'ESTRADE DE LA SALLE  
DES FÊTES DE L'HÔTEL ASTOR  
À NEW-YORK.

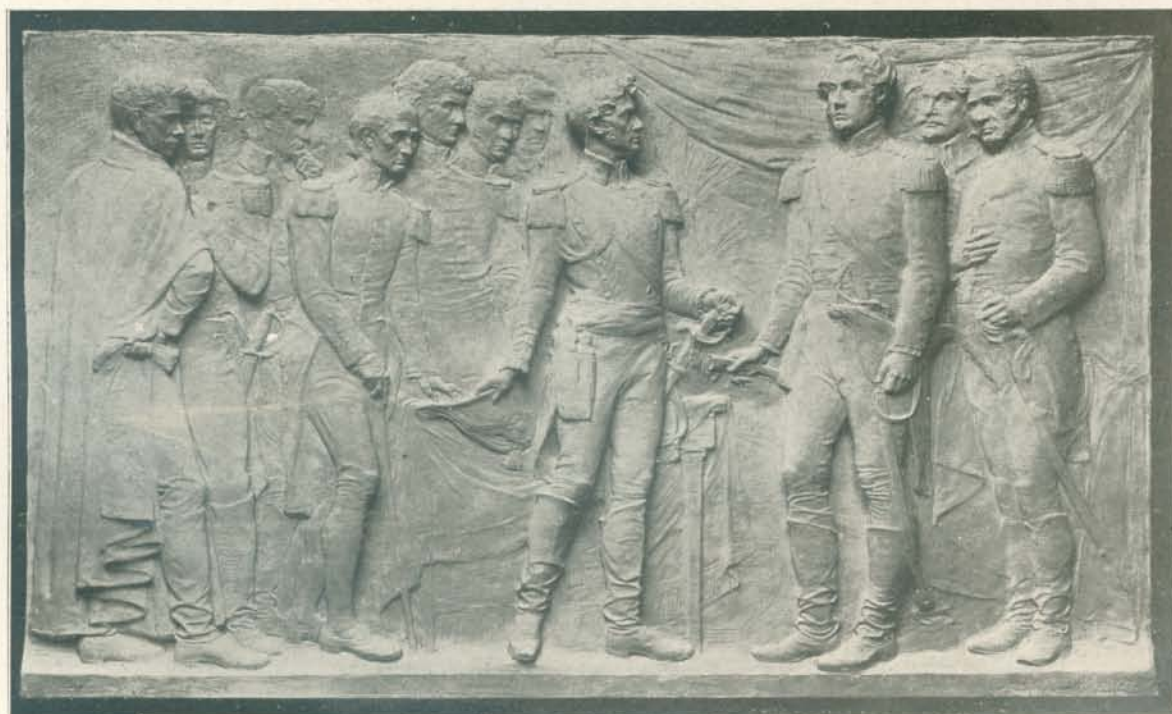


113.

113. FELVILÁGOSODOTTSÁG.  
LES LUMIÈRES.

114.

114. HAZAFISÁG.  
LE PATRIOTISME.



115.

115. J. MARTIN ÁTADJA A FŐVEZÉNYLETET  
BOLIVAR TÁBORNOKNAK. A WASHINGTONI  
KÜLÜGYI HIVATAL ÉPÜLETÉN LEVŐ RELIEFEK.

LE GÉNÉRAL BOLIVAR REÇOIT LE COMMANDEMENT  
DES MAINS DE J. MARTIN. HAUTS-RELIEFS DU  
MINISTÈRE DE L'ÉTRANGER À WASHINGTON.





116.



117.

116-117. ÜNNEPI FELVONULÁS.  
MŰTEREMHÁZ FRÍZE. TERRACOTTA.

CORTÈGE SOLENNEL. FRISE D'UNE  
MAISON D'ARTISTES. TERRE CUITE.







118.

118-119. ÜNNEPI FELVONULÁS.  
MŰTEREMHÁZ FRÍZE. TERRACOTTA.



CORTÈGE SOLENNEL. FRISE D'UNE  
MAISON D'ARTISTES. TERRE CUITE.

119.



120.

120-121. KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁS ÉRME.  
MINTÁZTA FARKAS GYULA.



121.

MÉDAILLE DE L'EXPOSITION  
D'HORTICULTURE.



122.

122. ISA POR ES CHOMUV.  
MINTÁZTA GÖRÖNCSÉR LAJOS.  
LA MORT.

123. SOPRONMEGYEI GAZDASÁGI  
EGYLET JUTALOMÉRME.  
MINTÁZTA BÁNSZKY SÁNDOR.  
MÉDAILLE DE LA SOCIÉTÉ  
D'AGRICULTURE DE SOPRON.



123.

# IPARMŰVÉSZETI OKTATÁS

# MŰZEÁLIS ÜGYEK

**AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLÁBÓL.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter Maróti Géza szobrászművészt az Orsz. m. kir. Iparművészeti Iskolánál viselt rendes tanári állása alól saját kérelmére felmentette, Mátrai Lajos orsz. m. kir. iparművészeti iskolai segédtanárt pedig ugyanoda, a díszítő-szobrászati szakhoz rendes tanárrá nevezte ki.

**AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA** szobrászati osztályának növendékei készítették a 112. oldalon 120—123. számokkal jelzett műveket. A kertészeti kiállítás emlékérmének alakos megoldását Farkas Imre tervezte, a másik Morócz Dénestől való. Göröncsér Lajos Isapor es chomuv című érmét az Éremkedvelők Egyesülete váltotta magához és hozta forgalomba tagjai közt. Bánszky Sándor a „Sopronmegyei Gazdasági Egyesület” számára mintázta érmét, amelyet az Egyesület jutalomdíjként osztogat. Előállítására 20—29 cm. nagyságú pácolt keményfára szerelve nem került többé 10 koronánál darabonkint. Dicséretes példája az olcsó és ízléses jutalomdíjnak.

**ÜZLETI LEVÉLPAPÍR TERVEKRE HIRDETETT PÁLYAZATOT** a Jungfer cs. és kir. udv. szállító, műlakatos cég az O. M. K. Iparművészeti Iskola növendékei közt. A Jungfer Ferenc, Czako Elemér, Györgyi Kálmán és Helbing Ferencből álló bíráló-bizottság az I. 100 koronás díjat Szekeres Bélának, a II. 60 koronás díjat Fekete Géának, a III. 50 koronás díjat Szabó Istvánnak s a IV. 30 koronás díjat Busay Balásznak ítélte oda. Szendrői Dezső és Busay Balázs egy-egy munkája pedig megvétetett.

**AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA DIÁKASZTÁLÁNAK** alapját újabban adományokkal gyarapították: Czako Elemér dr. 250 K, Loránfy Antal 200 K, Maróti Géza 150 K, Herbster Károly 105 K, Kovács Pál 70 K, Radics Jenő 10 K, Fáy János 10 K, Rockstroh M. W. 40 K, Szedlacek István 20 K, Kodrián Kornél 5 K, Ortner Ferenc 5 K, Petrezselyem Mihály 1 K, Kis F. Béla 1 K.

**OLASZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA PÁRISBAN.** Nemsokára Párisban egy iparművészeti iskola nyílik meg, amelyet az olasz kormány költségén szerveztek. Az új iparművészeti iskolának címe Institut Lionardo da Vinci lesz s feladata, hogy a Párisban tanulmányait végző olasz művész-növendékeket a régibb és újabbkori francia iparművészettel megismeressék. Az intézet igazgatójává Foa tanárt neveztek ki.

*Az építészet nem kívánja az általánosnak beolvasztását az egyénibe, hanem az egyéniségek összefoglalását, hogy típust alkothassunk. Az építészet jövőjét a mérnöki művészettel való kapcsolata fogja megeremteni.*

H. MUTHESIUS.

**IPARMŰVÉSZETI SZÉDELGÉSEK.** A „Daily Consular and Trade reports” rendszerint meglehetősen száraz olvasmány, mindamellett egyik közelebbi kiadványában oly tárgyat penet, mely az iparművészeti múzeumokat és a műkedvelő amatőröket is közelebből érdekli. Maxwell Blake az Egyesült Északamerikai államok dunformline-i konzulja ír benne ezúttal behatóan azokról az „iparművészeti atrocitásokról”, — mint nevezi — melyeknek a régiséggyűjtők mint tudjuk, oly könnyű áldozatai s ezzel kapcsolatban tanulságos dolgokat mond el maga tapasztalatai alapján az e téren leginkább szembeötölő iparművészeti szédelgésekről s az e révén mindinkább elterjedő pseudo-műtárgyakról.

Miniatűrök, festett szelencék gyűjtése iránt p. o. igen nagy az előszeretet, de hányan tudják, hogy ezeket az „articles de vertu”-ket nagyrésztben ügyes utánczó gyártják tömegesen. Nagy jártassággal kell bírnia a hamisítványokban annak, aki valódi és eredeti miniatürt akar vásárolni. Azután itt van a rengeteg sok drezdai és batterseani jelzéssel forgalomba hozott zománc- és ötvösmunka eltekintve az e szelencéken látható festmények kezdetleges voltától, melyekből kirí az eredetinek halvány utánzata. Ha közelebből szemügyre vesszük ezeket, azt is tapasztaljuk, hogy ahol a fedél a szelence sarkára van erősítve, ott a színezés mesterséges s az alulról felszivárgó friss enyv is eláruja a gyors és újabb munkát.

Nem könnyebben ismerhetők fel a régi színnyomatok sem, melyeket a multban szintén sikeresen utánoztak, ami pedig a porcellánokat illeti, tudjuk, hogy igazi, drezdai, chelsea-i, worcesteri gyártmányok aranyszállal érnek föl. Csakhogy a szép díszítés egyszerű aranyozás és az aranyhorgony még teljességgel nem győz meg a chelsea valódiságáról, mert ezeket nagyban hamisítják, s alkalmazzák modern kópiákra is, bár az angol bíróságok kimondták újabban, hogy az eredetiséget igazoló írásbeli okmányok koholtságának kiderülése a vevő részéről jogot ad a vételösszeg visszakövetelésére. Óriási mennyiségben állítanak azután elő újabban régi sheffieldi tálakat is s teljességgel nincs alapja annak a föltevésnek, mintha ezektől az eredeti könnyen volna megkülönböztethető a rézbelsejénél fogva, mert a modern galvanoplasztika is rézzel dolgozik. A különbség csak az, hogy a régi módszer mellett az ezüstöt előbb megolvasztották, azután ráverték a rézre s csak utóbb alakították ki kézzel, míg a galvanoplasztika felalálása, azaz a negyvenes évek óta a mezezőstőzendő tárgyat mechanikai úton dolgozzák ki s azután vonják be ezüsttel galvanoplasztikai úton. Az eredmény azonban nagyon eltérő, mert míg a vert és egyenetlen felületen a fény játéka és megtörése kölcsönzi a

kézi munkának sajátos báját, addig a mechanikai úton alkalmazott ezüstenél a szabályos síma felület ridegen hat. Azért az eredeti és régi sheffieldi tál 80%-kal értékesebb mint a modern ezüst s 25%-kal ér többet mint az ugyanazon korbéli ezüst.

Régi kupák és serlegek is alig-alig találhatók ma már, nagy részöket beolvasztották s ugyanaz mondható a régi németalföldi rézműves-remekekről, mint fegyverek, tálak, plaque-ok, gyertyatartók, jardiniére-ok stb. Ezeket ma már mind modern iparművek helyettesítik még Hollandiában is. Ugyanott a csekély értékű régi szekrényeket, kabineteket, íróasztalokat, székeket összevásárolva, olcsó furnirral látják el s úgy küldik szét.

Hasonlóan a lerombolt templomok s granáriumok régi tölgygerendáit, melyeket Jakab-korabeli repertorium-asztalokká, Anna királynő-korabeli bútorokká alakítanak át. Sheraton bútorzathoz való konvencionális betéteket géppel vágnak ma s tetszés szerinti mennyiségben bocsátják rendelkezésre azoknak, kiknek kedvök van „antikot gyártani“. Órákat is sokszor állítanak így össze, a költött nevet feltüntető egészen modern óralappal, ódon szekrényben nem is említve a Stradivarius és Jalobus Steiner lehetetlen számát.

De még sokkal több a visszaélés régi szőnyegekben. Kevesen tudják csak, hogy a régi perzsa szőnyegek csodás színhatása nem annyira a festésben, mint inkább magában a gyapjú minőségében rejlik, a nyugati kelmefestők soha sem érhetik el ezeket a színeket, mert nincsenek olyan juhaink, mint a keleten vannak, kék, zöld, vörös, puha és természetes színárnyalatokban, úgy hogy sok esetben elég megmosni és szárítani a gyapjút, hogy alkalmas legyen a szövésre. Ámde ezek a szőnyegek is hova-tovább mindinkább ki jönnek a forgalomból, úgy hogy míg ötven évvel ezelőtt kiváló finomságú „Ghiordes“ imaszőnyeget 70-80 forinton lehetett venni, ma tizszeres áron sem kaphatók, ép úgy, mint a „Kulak“ imaszőnyegek. Eltűntek az év előtt még a gyűjtők közt nagy népszerűségnek örvendett gyönyörű régi mintájú „Ladik“ és „Bergamo“ szőnyegek is, valamint a remek szép turkómán szőttek, a „Tekkel“ (közönségesen Bokkara), nemkülönben a 15 év előtt még nagy mennyiségben és minden terjedelemben kínált fényes sötétkék és vörös „Beludisztánok“. Ma már ezeket örömezt vásárolják vissza magas árakon élelmes kereskedők, hogy aztán újra drágábban eladják. A gyors előrenyomulás nagy mértékben ártott a keleti szőnyegiparnak; egy igaz jó kurd szőnyeg ára ma megfizethetetlen s a helyzet még rosszabb lesz minden bizonnal, ha a kurd vasutak is kiépülnek.

Ezt tudva, az európaiak máris megkezdték nagy arányokban a leghíresebb szőnyegszövő vidéken a szőnyegipar szervezését kereskedelmi alapon. Így nyugati Kis-Ázsiában, Perzsiának Fereghan és Azerbidzsza tartományaiban, Kirmánban, Strázbán, majd Turkesztán és Afganisztánban is, a legutóbb Khorasszanban. Mindezek a vidékek ma már valóságos gyári telepei a nagy, nehéz, tarka s nem ritkán európai mintájú szőnyegeknek. Kurdisztánban, Anatóliában, a Kaukázusban s nevezetesen Hamadánban, ahol eddig csak kisebb méretű szőnyeget állítottak

elő, most ezeket egy végben szövők meg s azután darabolják szét. Mindezeknél most a földolgozó az olcsó és gyors termelés, s e célból a vállalkozók még a gyermeki munkát is felhasználják, maguk szerzik be a gyapjút s kitanulták a vegyi festőanyagok használatát, amelyeket aztán egy vagy más vegyi úton enyhítve színökben, az így nyert szőnyeget mint antikokat adják el.

A szőnyegeknek illetlen kezelése, „mosása“, amint mondják, melyet kétségkívül ismertek már a keletiek is, akik szintén a napon szárították meg szőnyegeiket, bár eredetileg a közönség megtévesztésére volt szánva, amely így könnyebben elhitte, hogy igazi antik szőnyeget vesz, voltaképpen megegyezik nyugati ízlésünkkel, mely közömbös színeket kíván a falak és függönyök dekoratív díszítéséhez. Csak az a baj, hogy ezeknek a vegyi eljárásoknak túlnyomó része ártalmas volt a szőnyegre, melyet rendszeresen kávéba, vagy más erős oldatba mártanak; de ma már ezeket a maró és erős folyadékokat is hova-tovább ártalmatlanabb szerek váltják föl a szőnyegkikészítési technikában. Sokszor az Ázsia e vidékein bőven található ásványos vizekben fürösztik meg az elkészült szőnyeget s a vízben levő ásványos elemek kitünően teszik meg a kívánt hatást.

Természetesen az igazi amatőrök nem igen lekesednek a szőnyegek ilyen kezelése iránt sem, de kapóra jön az azoknak, akik új és selejtes szőnyegek antikizálásával akarnak bőséges keresethez jutni. Az igazi régi szőnyegek ma már felette ritkák, bár a budapesti Iparművészeti Múzeum gyűjteménye ebben a vonatkozásban is sok becses anyagot foglal magába. Azonkívül szép régi szőnyeget találunk még Bécsben, Orosz-Lengyel- és Német-, de különösen Bajország egyes gyűjteményeiben, a Yerkes-féle gyűjteményben stb. Mindezek nagyobbára a XV—XVI-dik századokban kerültek el Olasz- és Spanyolországból Európa más részeibe, részint a régi olasz főúri családok kihalása, részint a papok és szerzetesek pénzülszüksége folytán. Jellemző azonban, hogy a legszebb darabokat Konstantinápolyban is erős zár alatt tartják, ép úgy mint Perzsiában, ahol egy Sah Abbas szőnyeg parányi darabját úgy őrzik, mint egy gyémántot. Egy XVI-dik századbeli perzsa Szuszakendsirdnek, melynek  $\frac{1}{8}$ -adrésze a South-Kensingtoni múzeumban van, hiányzó darabja hosszú időn át volt egy firenzei kereskedő birtokában, aki ismételtelen felajánlotta ezt a nevezett múzeumnak, mely azonban az alatt az ürügy alatt, hogy dokumentumnak elég az, amely fölött rendelkezik, az ajánlatot visszautasította.

Ezeknél az antik perzsa szőnyegeknek nem kisebb értékűek az úgynevezett lengyel szőnyegek, aranyból, ezüsből, selyemből szöve, melyek azonban rajzban és kivitelben sokban különböznek a tulajdonképpeni keleti szőnyegektől. Azt hiszik, ezek szövésének titkát is perzsa és hindu mesteremberek vitték Lengyelországba négyszáz évvel ezelőtt. Ez ugyan nem bizonyos, de bármint legyen is, annyi tény, hogy e ma már felette ritka szőnyegek, melyekből az egész világon alig van több megvásárolható példány egy tucatnál, s a Yerkes-gyűjteményben is csak öt szerepel, színezetük és technikájuk eltérései dacára félreismerhetlenül magukon viselik az ázsiai eredet bélyegét.

# SZAK- IRODALOM

**PÉLDATÁR AZ ALSÓBBFOKÚ LEÁNYISKOLÁK KÉZIMUNKATANÍTÁSÁHOZ.** Budapest székesfőváros kiadása. Ára 4 korona. Ismeretes dolog, hogy a leányok kézimunkatanítása általában nem felel meg a hozzá fűződő jogos kívánságoknak. Rendszerint a divatlapokból szedett vagy az ú. n. „előnyomó” boltokban szövetre nyomott mintáknak gépies utánzásában illetőleg kivarrásában merül ki a kézimunkatanításnak az a része, amely éppen hivatott volna a leányok alakítóképeségét fejleszteni, ízlésüket nemesíteni és önállósítani.

Újabban egyes fővárosi iskolákban megkísérelték a rajztanítást összekapcsolni a kézimunkatanítással. Az eredmény általában igen kellemes, helyenkint meglepően jó volt. A leányok nagy örömmel terveztek eredeti mintákat, amelyeket azután a kézimunkaórák alatt vagy otthon valósítottak meg. És ezek a naiv, egyszerű, friss, gyermekes ötletek sokkal artiztikusabbak voltak, mint amilyenek a divatlapok és előnyomó boltosok sablonos mintái után készült munkák.

Ez a tapasztalat indította a székesfőváros tanácsát arra, hogy a jelesb ilyen tervezeteket összegyűjtse és azokat a E. Gondos Emmy tanítónő eredeti tervezeteivel kiegészítve közrebocsássa. Ezzel a munkával nem csupán hímzésminták gyűjteményét kapják az iskolák, hanem példákat, amelyek mutatják módját annak, miként kell egyszerű kézimunkák egybeállítását, díszítményének megtervezését megkezdeni, a vázlatot hogyan kell fejleszteni és befejezni.

Az alsóbbfokú leányiskolák igényeit tartva szem előtt a műben közölt minták java része keresztres öltésű és fehér vászonhímzésre való. A választékos ízléssel egybeállított praktikus példatárt melegen ajánljuk az alsóbbfokú leányiskolák figyelmébe.

**M. P. VERNEUIL. ETOFFES JAPONAISES.** Tissées et brochées. Quatrevingts planches. Préface de G. Migeon conservateur du Musée du Louvre. Paris, Librairie centrale des beaux-arts, é. u. 2°. Ára 192 korona.

Verneuil, az Art et Décoration jeles francia folyóirat neves szerkesztője, gyűjtötte össze a japán szövegeteket bemutató mű becses anyagát, melyhez szakszerű bevezetést Gaston Migeon, a Louvre-múzeum őre írt.

A mű 4 kötetből áll, kötetenként 20, összesen 80 táblával, mely friss hatású, színes nyomtató képeivel tipografiai remekmű. A Musée des Arts Décoratifs, Musée Historique des Tissus de Lyon, Albert and Victoria Museum London, továbbá Bing, Doncet, Isaac, Lévy, Martean, Mutiaux, Muthésius, Rivière, Vever, Vignier magángyűjteményeiből veszi anyagát. Eredetiségét hatva, bámulatosan feltűntetik a szövet karakterét a pompás reprodukciók. A szövet szála, ornamentikája tisztán, éles képben tűnnek szemünk elé. A szövetek XVII., XVIII., XIX. száza-

dokból valók, régebbiek nem kerültek európaiak birtokába. E műben előforduló szebbnél-szebb ornamentikájú szövetek azonban elég bő alkalmat nyújtanak a tanulmányozásra. A XVII. században Korin, a XIX-ben Hokousai művészete inspirálta őket szövetek tervezésében.

A 80 táblán közel 200 mintát mutat be Verneuil, melyek különböző technikával készítve, magas művészi fejlettséget árulnak el.

Szött szövegetek (szöttesek) európaiktól különböző finom lágy-sága onnan ered, hogy eszközeikben a nálunk használatos acélt fával és bambusz nádval helyettesítik. Ezen közönségesen szött szöveteknél követett eljárásuk a Jacquart-szövéshez hasonló.

A bronzozott (átszött) szövet már sokkal fáradtságosabb eljárást igényel. Ebben tündököl a japán textilművészet, mely eljárással készülnek a legszebb szövetek; ezeknek ornamentálásánál a színes szálak nem az egész szöveten, tisztán csak az ornamentikán futnak végig.

A bársonyszövetek készítmódját a japánok a kínaktól tanulták. E szövetekben is érvényre juttatják a japánok az anyag finomságait. A dekorációt nyomás útján állítják elő, olyképen, hogy az ornamentikát a szövetbe préselik.

Verneuil művével mindenesetre nagy szolgálatot tett azoknak, kik a japán művészettel, de általában azoknak is, kik szövőművészettel foglalkoznak.

DR. T. J.

**HABERLANDT, DR. MICHAEL. ÖSTERREICHISCHE VOLKSKUNST.** Aus den Sammlungen des Museums für österreichische Volkskunde in Wien. Mit Unterstützung des k. k. Ministeriums für Kultus und Unterricht. I—II. Abteilung und Textband. Wien, J. Löwy, 1910—11. Ára 120 korona. A népművészet termékei, melyek a nép lelkivilágának, gondolkodásának hű kifejezői, manapság mindenütt általános érdeklődés és tanulmányozás tárgyát képezik. Szerző első ízben ismert meg Ausztria népművészetének gazdagságával, kincseivel, az osztrák néprajzi múzeumgyűjteménye alapján. A vegyes nemzetiségekből álló Ausztria népművészeti termékei a nemzeti szokások különfélesége, a geográfiai viszonyok hatása, a nép életmódja, foglalkozása szerint tarka képet mutatnak. A műben közölt nagy és becses anyag a német, szláv és román népművészet közt levő belső összefüggés tanulmányozására és összehasonlítására nyújt alkalmat. Régi technikáról, művészeti értékről és készségről, díszítő formákról, ornamentikáról, szín- és formaérzékről nyerünk áttekintést a műből. Az agyagművészet, a faragás, a tömördek textilmunka, a vas, a népies ékszer mind nemzeti variációkban, gondosan kiválasztott csoportokban vannak képviselve. Szerzőt szigorú pártatlanság, elfogultatlanság vezette a különféle néptörzsek népies művészetének tanulmányozásánál, bírálásánál, csoportosításánál; első sorban a termékek népművészeti becsét vette tekintetbe. Haberlandt három kötetben tárgyalja az anyagot. A népművészet fogalmának meghatározása, formai és tartalmi jellemzése, kultúrtörténeti vonatkozásainak kimutatása, gazdasági jelentőségének tárgyalása után áttér a népművészet jellegzetes saját-

ságainak fejtegetésére. Ezután a népművészet egyes ágaival foglalkozik behatóan öt fejezetben. Az elsőben a textilmunkákat, a hímzést, a szövést, a csipkét és a gyöngymunkákat tárgyalja tartományok szerint. A másodikban a kerámiával ismerteti meg; a mázas árukkal, a paraszt-majolikával és a kályhaművességgel. A harmadikban a népies üvegről. A negyedikben a famunkákról (fafaragás, parasztbútor). Az ötödikben a különféle anyagból készült népies munkákról (ékszer, fémmunkák, tűzhelyszerszámok, sárkeresztek, világítótestek, vas-, réz- és cintárgyak; husvéti tojások és emléklapok) szól. Mindenütt a történet és a technikának is hű képét tárja elénk. Fontos a mű a művészettörténetesekre, kiket az új feladatoknak egész sora elé állít; a művészekre, kik bő inspirációt meríthetnek belőle és a műgyűjtőkre, kik összefoglaló áttekintést nyerne az eddig még kellőképpen nem ismertetett osztrák népművészetről. A mű 120 táblát és 64 szövegközti ábrát foglal magában. A táblákat kísérő szöveg kimerítően kritikailag feldolgozza az eddigi irodalmat s méltán remélhető, hogy a művet a népművészettel foglalkozók kedvezően fogadják.

SZ. L.

**MÜNSTERBERG, OSKAR. CHINESISCHE KUNSTGESCHICHTE.** I. Bd. Vorbuddhistische Zeit. Die hohe Kunst. Malerei und Bildhauerei. Mit 15 Kunstbeilagen und 312 Abbildungen im Text. Esslingen A. N., Paul Neffs Verlag (Max Schreiber), 1910. Ára 20 márka. Kelet népeinek, speciálisan a kínaiaknak történetét, politikáját, vallását, nyelvét, irodalmát, viselkedését és szokásait több mű tárgyalja, de művészettörténetének megírására, Paléologue-n és Bushell-en kívül, kiknek művei inkább a gyűjtők részére készültek s nem merített ki a tárgyat, eddig senki sem vállalkozott. — Az az általános érdeklődés, mely úgy a múzeumok, mint a magángyűjtemények részéről Kína művészete felé irányult, arra indította hosszas előtanulmányok után a mű szerzőjét, hogy Kína művészettörténetének megírásához fogjon. Münsterberg nehéz munkára vállalkozott. Munkáját főképp az ezen tárgyról szóló művészettörténeti kutatások elégtelensége, a szükséges adatok hozzáférhetlensége s a nyelvismeret hiánya nehezítette meg. Mindehhez hozzájárult, hogy Kínában az örökös harcok, forrongások következtében a műkincsek nagy része veszendőbe ment; a rendszeres tudományos ásatások, melyek sok becses műemléket volnának hivatva napfényre hozni, még nem kezdődtek meg; a kevés kínai magángyűjteményben levő műtárgy hozzáférhetetlen s úgy kellő ismertetésben nem részesült, a nyugati államok múzeumaiba és gyűjteményeibe került anyag műérték tekintetében kevés kivétellel oly alacsony színvonalon áll, hogy támpontul nem szolgálhatott. Mindezen hiányokkal szemben örvendetes jelenség, hogy Japánban már igen korán kezdték a kínai műemlékeket megbecsülni s gyűjteni, melyeknek nagy része, a sok elemi csapásnak ellenére, máig is egyes templo-

mok s gyűjtők tulajdonában van. E műkincseknek közlését pompás színnyomatban és színes fametszetben a Selected relics of Japanese art-ban (20 köt.), a Kokkában (kb. 200 füzet), a Bijutsu Gaho-ban (23 évfolyam), Toyei Shuko-ban (3 köt.), a Nanshu Maigafo-ban (20 füzet) és a Miyozei Zuroku Kangá-ban (2 köt.) találjuk. Az ezekben foglalt bő anyag s az európai és főképp az amerikai gyűjteményekben levő becsesebb kínai műtárgyak közlése adta meg az impulzust szerzőnek műve megírásához.

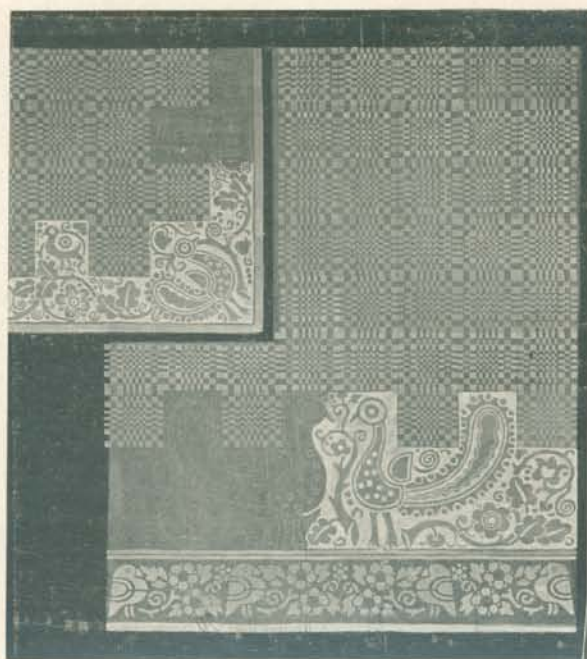
Münsterberg kronológiai rendben, két részben és számos fejezetben tárgyalja az anyagot. Az első részben a buddhizmus előtti kort (Kr. e. 3000 — Kr. u. 221.), a kő-, a bronz-, a bronz-vas és a Han-korszakot teszi tanulmányozása tárgyává. A második részben a festészettel és a szobrászattal foglalkozik uralkodók szerint a III. századtól napjainkig. Münsterberg mindenütt az ázsiai és a középtengeri népek kultúrája összefüggésének és egymásra való hatásának kimutatására törekedett. A nyugati kultúrnépek ismételt befolyása a kínaiakra a helyi viszonyok szerint igazodott s eszerint alakult az oda átplántált művészet is. A nyugati országok hatásának önálló továbbfejlődéséből és összekeveredéséből jött létre a kínai művészet. Külön fejezetben szól az idegen vallásokról és népekről s ezeknek a kínai művészetre gyakorolt hatásáról. Igen becsesek a fejezetek végén leszárt tanulmányok, melyek az olvasó munkáját az áttekinthetőség szempontjából nagyon megkönnyítik. Az ügyesen csoportosított táblák és ábrák, másrészt a használt forrásmunkákra való hivatkozás fontos előmunkává teszik a művet mindazok részére, kik Kína művészettörténetével foglalkoznak. A mű használhatóságát nagyban elősegíti a kimerítő tárgymutató. Kár, hogy az irodalom összeállítását, mint azt a Japanische Kunstgeschichte III. kötetében tette, nem közli szerző, de valószínűnek tartjuk, hogy annak közlésével a II. kötetben, melyben az iparművészetet fogja tárgyalni, fogunk találkozni.

Münsterberg műve, mint ő maga mondja, csak kísérlet. Célja az volt, hogy a stílusok fejlődésmenetét és jellemző vonásait tárja elénk. Ha művének vannak is hiányai, a kritika teljes elismeréssel tartozik szerzőnek, kinek műve másokat bizonyára serkenteni fog a részletek kidolgozására.

SZ. L.

**INNEN-DEKORATION.** E címen a darmstadti Alexander Koch kiadásában megjelenő jeles folyóirat XXII. évfolyamának most megjelent első füzeté Ino Campbellnek és Emanuel Seidlnek újabb munkáit mutatja be mintegy 100 kitűnő képen. Ezeken kívül dekoratív festményeknek, pályadíjakkal kitüntetett terített polgári asztalok hosszú sorát látjuk e vasos füzetben, melynek szöveges része is sok figyelemreméltó cikket foglal magában. Mindazoknak, kik a lakásberendezés művészete iránt érdeklődnek, melegen ajánlhatjuk e választékos ízléssel szerkesztett folyóiratot.

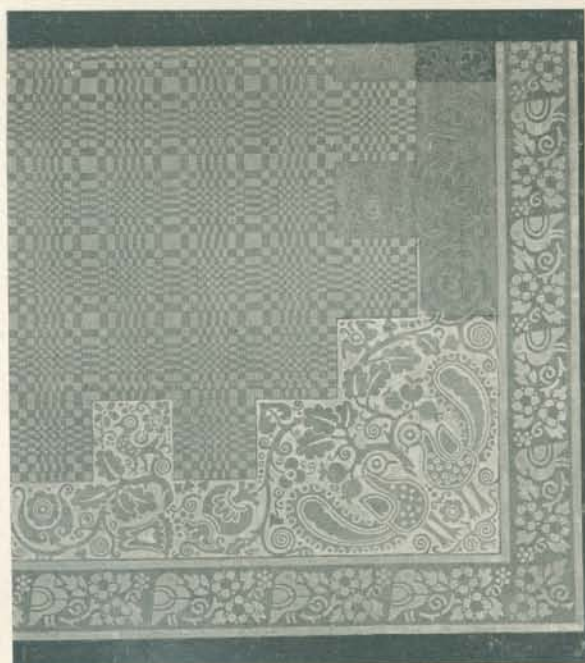




124.



125.



126.



127.

124—127. I. Díj (400 KOR.) ÖRKÉNYI DEZSŐ ÉS SZENDRŐI LAJOS.

1<sup>er</sup> PRIX.



118

Damaszt  
abrosz,  
asztalkendő  
és törülköző  
pályázat



128.



129.

128–129. II. DÍJ (200 KOR.) SCHULEK ILONA.

2<sup>e</sup> PRIX.



130.

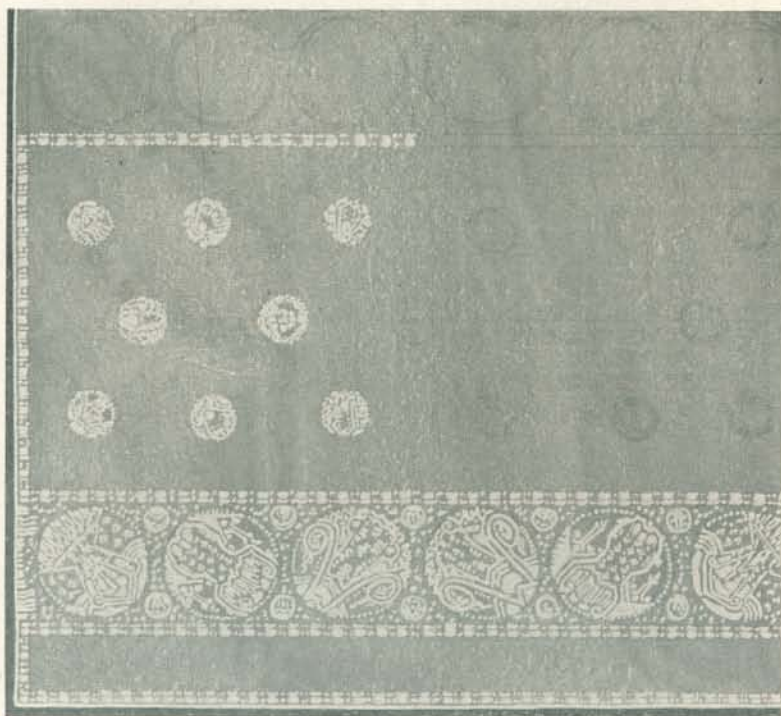


131.

130–131. JÁRÓ IMRE MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰVE.

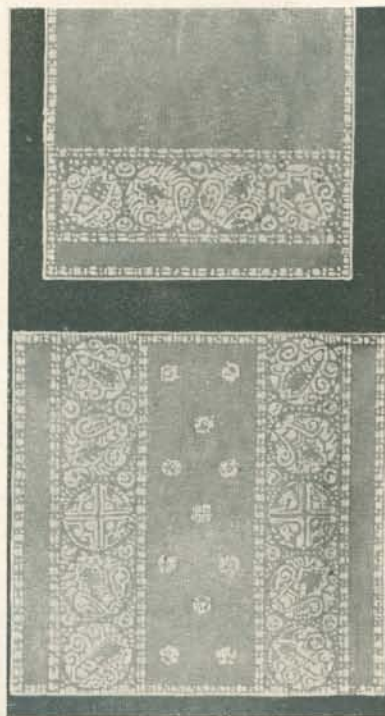
DESSINS ACHETÉS.





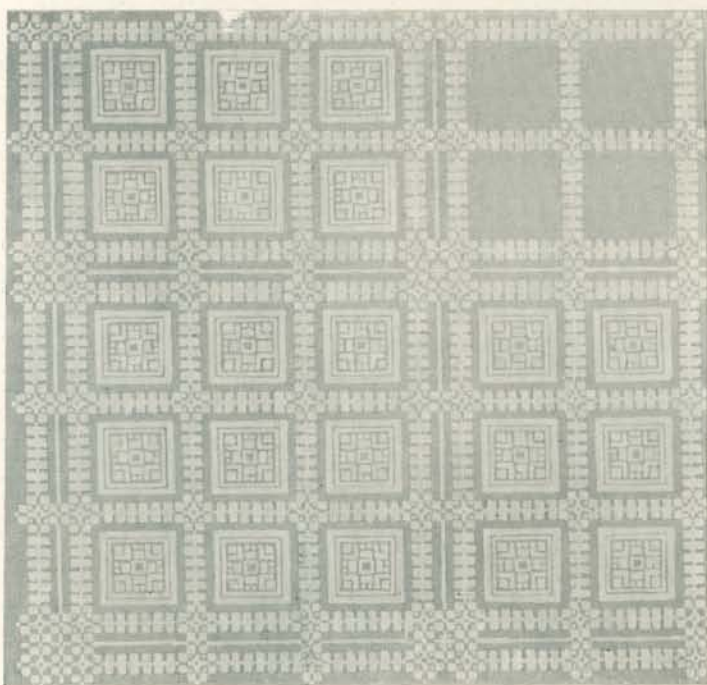
132.

132—133. MEYER ANTAL MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰVE.



133.

DESSINS ACHETÉS.



134.

134—135. PESTHY MARGIT MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰVE.



135.

DESSINS ACHETÉS.

Damaszt  
abrosz,  
asztal-  
kendő és  
törülköző  
pályázat



136.



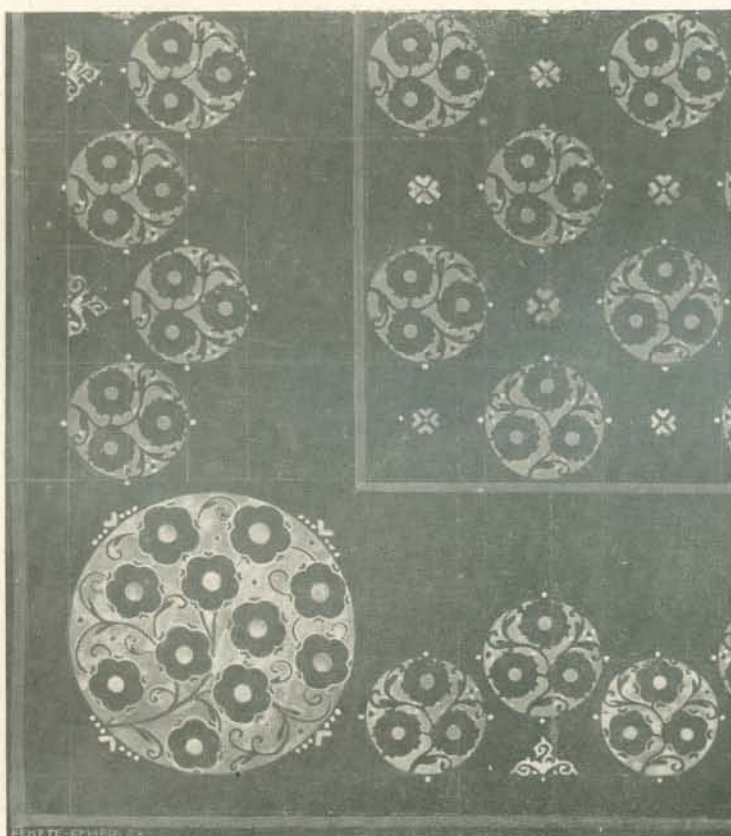
137.

136-138.  
LAKATOS ARTUR  
MEGVÁSÁROLT  
PÁLYAMŰVEI.

DESSINS ACHETÉS.

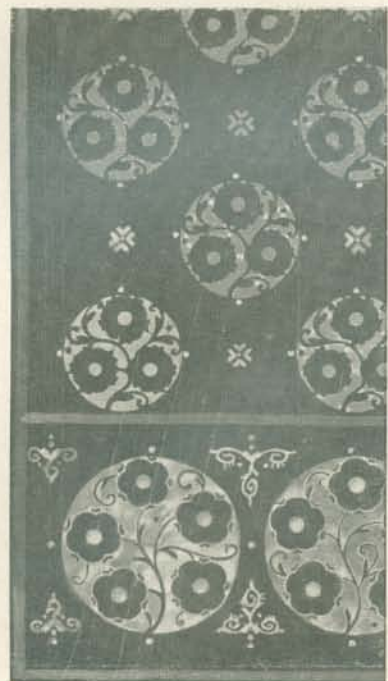


138.



139.

139-140. BÁRÁNY NÁNDOR MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰVEI.



140.

DESSINS ACHETÉS.